

TJÄNSTESKRIVELSE

2017-10-18

Social- och omsorgskontoret

Omsorgsnämnden

Yttrande avseende revisionsrapport - granskning av kommunens arbete med barnkonventionen

Dnr: OMS 17/056

Sammanfattning av ärendet

På uppdrag av kommunens revisorer har konsultföretaget EY genomfört en granskning som syftar till att bedöma i vilket utsträckning kommunen vidtagit åtgärder för att beakta barnkonventionens krav i beslutsfattande och verksamhet.

Revisorerna har utifrån det som framkommit i granskningen gett ett antal rekommendationer som aktuella nämnder ska besvara. Revisionen önskar svar från omsorgsnämnden på följande rekommendationer:

1. Omsorgsnämnden rekommenderas att initiera ett utvecklat samarbete med FUB i arbetet med att skapa aktiviteter för funktionsnedsatta barn.
2. Samtliga nämnder rekommenderas att analysera hur gapet mellan ambitioner om barns delaktighet och verksamhetens kapacitet kan minska.

Kontoret har utformat ett yttrande som innehåller kommentarer till rekommendationerna. Kontoret föreslår att nämnden godkänner yttrandet som omsorgsnämndens svar på revisionsrapporten rörande kommunens arbete med barnkonventionen

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse daterad 18 oktober 2017

Social och omsorgskontorets yttrande avseende revisionsrapport nr 1 granskning av kommunens arbete med barnkonventionen daterad 13 oktober 2017

Revisionsskrivelse barnkonventionen 2017

Revisionsrapport nr 1 2017, granskning av kommunens arbete med barnkonventionen daterad maj 2017

Ekonomiska konsekvenser och finansiering

Ärendet har inga direkta ekonomiska konsekvenser eller behov av finansiering.

Kontorets/förvaltningens förslag till omsorgsnämnden:

Nämnden godkänner yttrandet *"yttrande över revisionsrapport nr 1 granskning av kommunens arbete med barnkonventionen"* som omsorgsnämndens svar till revisionen.

Lenita Granlund

Socialdirektör

Therese Bladh

Utredare

Handläggare: Therese Bladh

Utredare

Social och omsorgskontoret Staben

Telefon (direkt): 08-52301766

E-post: therese.bladh@sodertalje.se

Beslutet skickas till

Kommunrevisorerna

Akten

YTTRANDE

2017-10-13

Social- och omsorgskontoret

Omsorgsnämnden

Yttrande avseende Revisionsrapport - granskning av kommunens arbete med barnkonventionen

På uppdrag av kommunens revisorer har konsultföretaget EY genomfört en granskning som syftar till att bedöma i vilket utsträckning kommunen vidtagit åtgärder för att beakta barnkonventionens krav i beslutsfattande och verksamhet.

Revisorerna har utifrån det som framkommit i granskningen gett ett antal rekommendationer som aktuella nämnder ska besvara. Omsorgsnämnden berörs av följande två rekommendationer:

1. Samtliga nämnder rekommenderas att analysera hur gapet mellan ambitioner om barns delaktighet och verksamhetens kapacitet kan minska.
2. Omsorgsnämnden rekommenderas att initiera ett utvecklat samarbete med FUB i arbetet med att skapa aktiviteter för funktionsnedsatta barn.

Detta yttrande innehåller kommentarer till de förslag som revisionen har lämnat och utgör nämndens svar till revisionen.

Rekommendation 1: Samtliga nämnder rekommenderas att analysera hur gapet mellan ambitioner om barns delaktighet och verksamhetens kapacitet kan minska.

- Myndigheten

Myndighetens barngrupp arbetar löpande med att utveckla handläggningen för att säkerställa att det är barnets bästa som beslutas och att barnets rätt till delaktighet tillgodoses.

Att sätta det enskilda barnets behov i centrum finns här i hög grad med som en integrerad del i handläggarnas kärnuppdrag. Detta innebär att risken för glapp mellan ambition och praktik blir mindre då barnperspektivet inte kan riskera att försvinna vid exempelvis en större personalomsättning.

För att säkerställa att ambitionen i rådande riktlinjer gällande barnperspektivet avspeglas i myndighetens handläggning av barnärenden genomförs bland annat specifika halvårsuppföljningar av alla beviljade insatser utifrån barnets bästa. Halvårsuppföljningar görs i insatsen 9§8 LSS boende i familjehem eller bostad med särskilt stöd och service för barn eller ungdomar som måste bo utanför föräldrahemmet. Syftet med uppföljningarna är att säkerställa att det som beslutats verkligen är i enlighet med barnets bästa.

Ett utvecklingsområde som identifieras är att det saknas en rutin för vad som ska följas upp specifikt utifrån barnkonventionens krav.

Under året har personal inom myndigheten och utförarsidan gemensamt gått utbildning i barnkonventionen vilket bidragit till en ökad grundkunskap. Barngruppen fungerar även ibland som internkonsulter för övriga enheter inom myndigheten gällande barnperspektivet. Då utbildningen varit övergripande finns ett fortsatt behov av att få utbildning i hur barnkonventionens ambitioner kan konkretiseras i arbetssätt och bedömningar.

För att förbättra samverkan mellan myndighet och utförare gällande insatser till barn kommer det från och med 2017 att ske samverkansträffar två gånger per år.

Utförarenheten:

Inom kommunens utförarverksamhet är det framförallt genom arbetet med genomförandeplaner som barnperspektivet ska säkras. I Södertälje pågår sedan några år tillbaka ett stort utvecklingsarbete inom samtliga verksamheter med målsättningen att alla genomförandeplaner ska vara uppdaterade. I samband med detta förbättringsarbete har även barnperspektivet stärkts. Det har framförallt handlat om att utveckla olika typer av metodstöd för att öka barnets delaktighet och inflytande över sin egen genomförandeplan.

Verksamheten arbetar bland annat med olika typer av bildstöd i de fall där barn och unga inte själva kan kommunicera. Att fortsätta utveckla olika alternativa metoder för dialog är ett prioriterat område och ett viktigt demokratiskt verktyg för att säkerställa barns delaktighet.

Den insats som är vanligast bland målgruppen barn och unga är kortidsboende. Inom kortidsboendeverksamheten har det under det senaste året genomförts ett antal åtgärder för att barnperspektivet ska genomsyra den dagliga verksamheten. Det handlar framförallt om att se till att det är barnens behov och intressen som styr utbudet och aktiviteterna som genomförs. Här arbetar personalen med att få till en god dialog med föräldrar samt att fokusera på att barnen ska känna sig trygga. Under hösten kommer samtlig personal på kommunens två kortidsboenden att genomgå en webbutbildning för ökad kompetens i barnkonventionen.

Vid insatser som inte utförs direkt till barn finns det en större utmaning när det gäller att se till barnets bästa. Här är det viktigt att beakta barnperspektivet i de fall där barn är indirekt påverkade av en insats. När det gäller verksamheterna inom personlig assistans handlar det exempelvis om att säkerställa att barn till brukaren får framföra sina behov kring utförandet av insatsen. För att öka medvetenheten kring detta har det i mallen för genomförandeplanerna tydliggjorts att en beskrivning av hur barnets bästa ska uppnås alltid måste ingå även om barnet inte är direkt mottagare av insatsen.

Det finns som beskrivit ovan ett fortsatt behov av vidareutbildning och intern diskussion kring hur barnkonventionens krav kan omsättas i den konkreta verksamheten. Det är exempelvis viktigt att i framtagande av nya riktlinjer och rutiner analysera vad barnkonventionens krav innebär just för detta område.

Rekommendation 2: Omsorgsnämnden rekommenderas att initiera ett utvecklat samarbete med FUB i arbetet med att skapa aktiviteter för funktionsnedsatta barn.

- Övergripande kommentar gällande ovan rekommendation

Omsorgsnämnden ska enligt reglemente verka för ett väl fungerande samarbete med olika frivilligverksamheter i kommunen. Kommunens har också enligt 15§ i Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade "ett särskilt ansvar att samverka med organisationer som företräder människor med omfattande funktionshinder". I Södertälje finns flera brukar- och intresseorganisationer som på olika sätt verkar för att förbättra livsvillkoren för personer med funktionsnedsättning, varav FUB utgör en. Kommunens verksamheter för personer med funktionsnedsättning har ett viktigt uppdrag i att hjälpa till att sprida olika brukarorganisationers informationsmaterial.

- Myndigheten

Mot bakgrund av den framförda kritiken i revisionsrapporten har myndighetens barnenhet inlett en kontakt med ledningen för FUB Södertälje/Nykvarn. Under hösten kommer myndigheten tillsammans med kommunens anhörigkonsulent delta på olika träffar i FUB:s regi i Södertälje. FUB har även fått en uppdaterad lista över telefonnummer till samtliga LSS-handläggare och chefer på myndigheten för att öka tillgängligheten.

Det är dock viktigt att poängtera att myndigheten endast ska samverka med organisationer inom ramen för myndighetens uppdrag.

- Utförarverksamheten

Utförarverksamhetens samverkan med FUB sker idag främst genom kultur och fritidskontorets fritidsombud. Ett utvecklingsområde enligt både myndigheten och utförarverksamheten är att det idag saknas en tydlighet gällande hur och när verksamheterna ska samverka med olika brukar- och intresseorganisationer. Verksamheten kommer att se över formerna för samverkan med FUB samt kultur och fritidskontorets fritidsombud.

- Överenskommelse mellan kommunen och idéburen sektor

Det pågår ett kommunövergripande arbete med framtagande av en överenskommelse mellan kommunen och idéburen sektor som ska utgöra plattformen för framtida samverkan och vara klar i juni 2018. Samtliga föreningar i kommunen kommer under hösten bli inbjudna att delta på samrådsmöten för att ge sina synpunkter kring hur kommunen ska samverka framöver. En extern processledare är anställd vars uppdrag bland annat är att säkerställa en bred representation från föreningslivet. Social och omsorgskontoret kommer verka för att föreningar inom funktionshinderområdet finns representerade.

- Samverkan genom kommunala handikapprådet KHR

För att säkerställa att omsorgsnämndens verksamheter möter upp mot de behov som finns är det viktigt att regelbundet föra dialog med berörda brukar och intresseorganisationer. Det är dock viktigt att denna dialog förs inom ramen för utarbetade och demokratiska former. Idag sker kommunens formella samverkan med funktionshinderorganisationerna genom kommunala handikapprådet (KHR). KHR har en specifik arbetsgrupp som arbetar med frågor som rör social- och omsorgskontoret och kontoret har utsett ett kontorsombud gentemot KHR. Arbetsgruppen och kontorsombudet träffas en gång per månad och går igenom vad som är på gång inom kontoret. Syftet är att KHR ska komma in tidigt i beslutsprocessen för att kunna ge synpunkter kring de ärenden som är aktuella i omsorgsnämnden, socialnämnden och äldreomsorgsnämnden.

Södertälje kommun
Revisorerna

SÖDERTÄLJE KOMMUN	
Social- och Omsorgskontoret	
2017-09-04 OMS	
Om: 17/056	Di: 5702

Revisionskrivelse
2017-06-01

Till: Utbildningsnämnden, Socialnämnden, Stadsbyggnadsnämnden, Tekniska
nämnden och Omsorgsnämnden
För kännedom: Kommunfullmäktige

Revisionsrapport nr 1/2017 – Granskning av kommunens arbete med barnkonventionen

På vårt uppdrag har EY genomfört en granskning som syftar till att bedöma i vilken utsträckning kommunen vidtagit åtgärder för att beakta barnkonventionens krav i beslutsfattande och verksamhet.

Granskningen visar att Södertälje kommun i ett flertal avseenden följer barnkonventionens intentioner i styrningen av verksamheten. Barnperspektivet framträder tydligt i riktlinjer och arbetssätt och i flera fall framgår barnkonventionens artiklar explicit i styrdokument.

Barnperspektivet har förstärkts kontinuerligt under senare år. Bedömningen gäller inte fullt ut samhällsbyggnadskontoret där styrdokumentet inte genomsyras av ett tydligt barnperspektiv.

Mot bakgrund av det som framkommit i granskningen ger vi följande rekommendationer:

1. Stadsbyggnadsnämnden och tekniska nämnden rekommenderas att vidta åtgärder för att barnkonventionens intentioner tydligt genomsyrar verksamhetens styrdokument och kompetensutvecklingen av medarbetare.
2. Socialnämnden rekommenderas att säkerställa att det pågående utvecklingsarbetet med familjeorienterat arbetssätt resulterar i konkreta åtgärder och resultat.
3. Samtliga nämnder rekommenderas att analysera hur gapet mellan ambitionen om barns delaktighet och verksamheternas kapacitet kan minska.
4. Omsorgsnämnden rekommenderas att initiera ett utvecklat samarbete med FUB i arbetet med att skapa aktiviteter för funktionsnedsatta barn.

Svar från aviserade nämnder önskas senast den 30 september 2017.

För revisorerna i Södertälje kommun

Christer Björk

Sören Lekberg

Bilaga: Revisionsrapport nr 1/2017 – Granskning av kommunens arbete med barnkonventionen

SÖDERTÄLJE KOMMUN	
Social- och omsorgskontoret	
2017-09-01 OMB	
Dnr 17/056	Besl.nr 5701

Granskning av kommunens arbete med barnkonventionen

Södertälje kommun

Maj 2017

Anders Hellqvist

Diana Vasiliou

Innehållsförteckning

1. Sammanfattning	1
2. Inledning	2
2.1. Bakgrund	2
2.2. Syfte och avgränsning	2
2.3. Revisionskriterier	3
2.4. Genomförande	3
4. Barnkonventionens innebörd	4
5. Barnkonventionens tillämpning i Södertälje kommun	5
5.1. Kommunövergripande styrdokument	5
6. Barnkonventionen inom omsorgsnämndens verksamhet	7
6.1. Iakttagelser	7
6.2. Intresseorganisationen FUB	10
6.3. Bedömning	11
7. Barnkonventionen inom stadsbyggnadsnämndens verksamhet	11
7.1. Iakttagelser	11
7.2. Bedömning	12
8. Barnkonventionen inom socialnämndens verksamhet	13
8.1. Iakttagelser	13
8.2. Bedömning	17
9. Barnkonventionen inom utbildningsnämndens verksamhet	18
9.1. Iakttagelser	18
9.2. Bedömning	21
10. Skolornas arbete	22
10.1. Bedömning	23
11. Sammanfattande slutsatser och rekommendationer	24
11.1. Sammanfattande bedömning och rekommendationer	26
Bilaga 1: Förteckning över intervjuade funktioner	28
Bilaga 2: Beskrivning av respektive granskad skolenhets arbete avseende barnkonventionen	29
Bilaga 2: Dokumentförteckning	36

1. Sammanfattning

På uppdrag av kommunens revisorer har EY genomfört en granskning som syftar till att bedöma i vilken utsträckning kommunen vidtagit åtgärder för att beakta barnkonventionens krav i beslutsfattande och verksamhet.

Granskningen visar att Södertälje kommun i ett flertal avseenden följer barnkonventionens intentioner i styringen av verksamheten. Barnperspektivet framträder tydligt i riktlinjer och arbetssätt och i flera fall framgår barnkonventionens artiklar explicit i styrdokument. Vår bedömning utifrån intervjuade funktioner är även att den dagliga verksamheten präglas av en tydlig ambition att efterleva barnkonventionens intentioner. Barnperspektivet har förstärkts kontinuerligt under senare år. Bedömningen gäller inte fullt ut samhällsbyggnadskontoret där styrdokumentet inte genomsyras av ett tydligt barnperspektiv. Kontoret har genomfört aktiviteter för att fånga ungdomars och barns synpunkter i planeringsstadier men vår bedömning är att styrningen i högre grad bör inbegripa en tydlig utgångspunkt i barnkonventionen.

Inför ett eventuellt införande av barnkonventionen som lag ser vi emellertid en risk. Risken består i att det kan uppstå eller redan uppstår ett gap mellan verksamheternas höga ambitionsnivå när det gäller barns delaktighet och den praktiska verkligheten. Inom barn och ungdom är belastningen i form av inkommande ärenden hög. Inom försörjningsstödet kan det vara svårt att skapa den tid som krävs för att göra hembesök och träffa barnen. Detta i kombination med en hög personalomsättning och stor andel unga och nyutbildade handläggare gör att gapet kan bli stort. Det pågående utvecklingsarbetet med att arbeta utifrån ett familjeorienterat förhållningssätt mellan vuxenheten och barn- och ungdom bedöms vara en viktig komponent i att minska detta gap.

Detaljerade svar på revisionsfrågorna återfinns på sidan 24.

Mot bakgrund av det som framkommit i granskningen ges kommunen följande rekommendationer:

1. Stadsbyggnadsnämnden och tekniska nämnden rekommenderas att vidta åtgärder för att barnkonventionens intentioner tydligt genomsyrar verksamhetens styrdokument och kompetensutvecklingen av medarbetare.
2. Socialnämnden rekommenderas att säkerställa att det pågående utvecklingsarbetet med familjeorienterat arbetssätt resulterar i konkreta åtgärder och resultat.
3. Samtliga nämnder rekommenderas att analysera hur gapet mellan ambitionen om barns delaktighet och verksamheternas kapacitet kan minska.
4. Omsorgsnämnden rekommenderas att initiera ett utvecklat samarbete med FUB i arbetet med att skapa aktiviteter för funktionsnedsatta barn.

2. Inledning

2.1. Bakgrund

FN:s barnkonvention syftar till att stärka barns rättigheter och att barnens röst ska vara hörd i beslut. Sverige har ratificerat konventionen 1990. Arbete på nationell nivå pågår för att barnkonventionen ska få större genomslagskraft. I proposition 2009/10:232 *Strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige* anges att syftet är att *"intensifiera och utveckla arbetet med barnets rättigheter utifrån barnkonventionen i verksamheter inom kommuner och landsting. Det är i kommuner och landsting som de flesta verksamheter som rör barn finns. Det är också där beslut fattas som har direkt inverkan på barns vardag och deras livssituation. Beslutsfattare och olika yrkesgrupper måste ha kunskap om barns levnadsvillkor och om hur barnets rättigheter ska omsättas i beslut och åtgärder som rör barn och följa upp sådana beslut och åtgärder ur ett barnrättsperspektiv. Samverkan mellan olika aktörer och verksamheter i frågor som rör barn är särskilt viktig i kommuner och landsting för att kunna säkerställa de rättigheter som varje barn har."*

2018 förväntas riksdagen göra barnkonventionen till inkorporerad lag vilket innebär att beslutsfattare och tjänstemän behöver förhålla sig till barnkonventionen på ett annat sätt än idag. I Sverige är 2 miljoner av befolkningen under 18 år d.v.s. ca 20 procent. I Södertälje är andelen ca 25 procent.

2.2. Syfte och avgränsning

Granskningen syftar till att bedöma i vilken utsträckning kommunen vidtagit åtgärder för att beakta barnkonventionens krav i beslutsfattande och verksamhet.

Följande revisionsfrågor har belysts i granskningen:

- ▶ Hur lever styrelse och nämnder upp till barnkonventionens artikel 3 om barnets bästa? Finns rutiner för hur man kan pröva och bedöma barnets bästa i beslut som rör barn och unga?
- ▶ Lever kommunstyrelsen upp till sina mål om att barns och ungdomars inflytande ska öka? Har barn och ungdomar med funktionsnedsättning kanaler för inflytande?
- ▶ Finns rutiner för att inhämta barns- och ungdomars röster i alla beslut som rör dem?
- ▶ Lever utbildningsnämnden upp till barnkonventionens artikel 2 som uttrycker diskrimineringsförbud?
 - Har skolorna tagit fram handlingsprogram mot kränkande behandling?
 - Har lärarna utbildats i mobbningsproblematiken?
 - Vilka förebyggande åtgärder vidtas vid skolorna?

- Vilka rutiner finns för att tidigt upptäcka mobbning eller kränkande behandling?
- Hur förvissar sig skolan om att vuxna inte kränker eleverna? Vilka rutiner finns för det?
- Hur följs detta arbete upp?

2.3. Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses de bedömningsgrunder som bildar underlag för revisionens analyser, slutsatser och bedömningar. Revisionskriterier kan ofta hämtas från lagar och förarbeten, föreskrifter och interna regelverk, policies och fullmäktigebeslut.

I denna granskning har revisionskriterierna utgjorts i huvudsak av:

- ▶ FN:s konvention om barnets rättigheter, UNICEF
- ▶ Kommunens budget 2017 och treårsplan
- ▶ Proposition 2009/10:232- Strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige
- ▶ Folkhälsoprogrammet För barn och unga i Södertälje kommun, 2015-2018

2.4. Genomförande

Granskningen genomförs som dokumentgranskning samt genom intervjuer med ledande tjänstemän på strategisk och operativ nivå inom respektive kontor. Intervjuade funktioner framgår av bilaga 1.

Samtliga intervjuade har fått möjlighet att lämna synpunkter på rapportutkastet för att säkerställa att revisionsrapporten bygger på korrekta fakta och uttalanden.

4. Barnkonventionens innebörd

FN:s konvention om barnets rättigheter, barnkonventionen, innehåller bestämmelser om mänskliga rättigheter för barn. År 1990 beslutade (ratificerade) Sverige att följa barnkonventionen. Konventionen innehåller 54 artiklar med fyra grundläggande och vägledande principer som alltid ska beaktas när det handlar om frågor som rör barn:

- ▶ Alla barn har samma rättigheter och lika värde (Artikel 2).
- ▶ Barnets bästa ska beaktas vid alla beslut som rör barn (Artikel 3).
- ▶ Alla barn har rätt till liv och utveckling (Artikel 6).
- ▶ Alla barn har rätt att uttrycka sin mening och få den respekterad (Artikel 12).

I Sverige har regeringen och riksdag beslutat om en nationell strategi för att genomföra barnrättspolitik och barnkonventionen. Strategin är ett verktyg som ska hjälpa riksdag, regering, statliga myndigheter, landsting, regioner och kommuner att låta sina beslut genomsyras av ett barnperspektiv¹. I strategin framgår det att barnets rättigheter ska stärkas inom alla berörda områden och verksamheter på statlig, landstingsnivå och kommunal nivå.

För att stärka konventionens ställning ytterligare förväntas riksdagen göra den till inkorporerad lag i början av 2018, vilket innebär att hela konventionen tas in i vår nationella lagstiftning. Innebörden blir att beslutsfattare och tjänstemän måste förhålla sig till barnkonventionen på ett annat sätt än idag och i än högre grad låta konventionen utgöra en grund för beslut som tas i kommuner och landsting/regioner.

¹ Proposition 2009/10:232 Strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige

5. Barnkonventionens tillämpning i Södertälje kommun

5.1. Kommunövergripande styrdokument

I **Mål och budget 2017-2019** framgår kommunens ambition om att bygga Södertälje helt och hållbart. En inriktning är: "Barn och ungas uppväxt är vår främsta prioritet. Skolan ska ge alla barn möjligheter till en god utbildning". Idag lever många barn i fattigdom i kommunen. Barn och ungas lärande, möjligheter och uppväxtmiljöer uttrycks därför som en fortsatt viktig prioritering. Samtidigt poängteras vikten av kreativa och hälsosamma lekmiljöer för barn. Gröna stråk och tillgången till tätortsnära natur gör att barn rör sig mer, vilket uttrycks som en central faktor för folkhälsan.

Fortsatta insatser utifrån kommunens folkhälsoprogram ska göras, däribland förebyggandet av fysisk och psykisk ohälsa bland barn och unga. Kommunen ska även arbeta långsiktigt för att minska barnfattigdomen. Det konstateras även att grundskolebarn är den åldersgrupp som ökar mest i kommunen. Det uttrycks att Södertälje ska vara en kultur- och fritidskommun för alla, men allra främst för barn och ungdomar. Verksamheterna ska fortsätta sitt arbete för att förbereda unga för vuxenlivet genom att utveckla moderna mötesplatser och driva ungdomsfrågor. Prioriterat är barn och ungas deltagande i föreningslivet. Personer med funktionsnedsättning ska ges förutsättningar och möjligheter att ta del av kultur- och fritidsutbudet. Vad gäller ensamkommande barn ska kommunens insatser ges förutsättningar för att känna trygghet, utveckla god hälsa och leva ett självständigt liv. I detta ingår att utreda och fatta beslut om insatser och placering i lämpligt boende.

Ett av kommunfullmäktiges långsiktiga mål är att *barn och ungas livsvillkor ska förbättras* och sammantaget framgår att barn och unga är kommunens främsta prioritet och vikten läggs vid att investera i deras möjligheter.

Kommunfullmäktige har år 2012 antagit en **Folkhälsopolicy** som gäller för hela kommunen och ligger till grund för **Folkhälsoprogrammet**. Kärnan i folkhälsoarbetet är hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande insatser i befolkningen och berör, i stort sett, alla samhällets områden och inkluderar även barnkonventionen. I samklang med Stockholms Läns Landstings folkhälsopolicy betonar Södertälje kommuns folkhälsopolicy strategiska målområden för en långsiktigt hållbar samhällsutveckling, vilken har tagit fasta på sex strategiska huvudområden som omfattar de nationella målområdena för folkhälsopolitiken. Dessa mål är densamma som i kommunens folkhälsoprogram. Uppföljning ska ske genom kommunstyrelsens samordning, kommunikation, uppföljning och revidering av folkhälsoarbetet, samt att en stödstruktur för att genomförandet inrättas. Den samlade uppföljningen kan samordnas med kommunens årsredovisning i form av *Barnbokslut*, *Välfärdsbokslut* och/eller *Hållbarhetsbokslut*. I **Barnbokslut 2015** framgår att barnfattigdom

är ett problem för kommunen. Vad gäller ungdomars självrapporterade alkohol- och tobaksvanor fortsätter dessa att förbättras. Däremot ökar den psykiska ohälsan drastiskt hos kommunens tonåringar. Barnhälsovården rapporterar även att 17 procent av kommunens 0-4 v gamla barn utsätts för tobaksrök i sin hemmiljö.

Syftet med folkhälsoprogrammet för Södertälje kommun är att föreslå aktiviteter för att nå folkhälsopolicyns sex målområden: *Goda livsvillkor*, *Hälsosamma levnadsvanor*, *God miljö*, *Goda arbetsförhållanden*, *Psykisk hälsa* och *Samverkan kring folkhälsa* och målgruppen är barn och unga i Södertälje kommun. De tre insatser som bedöms få hög prioritet är: *Generellt föräldrastödprogram* för att förbättra relationen mellan föräldrar och barn och förebygga psykosomatiska symtom, *Mottagningscenter för nyanlända barn* med fokus på att skapa förutsättningar för en god psykisk och fysisk hälsa samt *Samordnare för folkhälsoområdet* med en tjänst på heltid.

I programmet berörs barnkonventionen och barn och ungas möjligheter till inflytande och delaktighet. Det framgår att detta arbete måste stärkas. I *"En analys av ungas inflytande"* (nr. 2010:10), *Ungdomsstyrelsen (2010)* framgår att unga med funktionsnedsättning ofta upplever att de har sämre möjligheter att påverka sin egen livssituation och har en lägre känsla av delaktighet jämfört med andra unga.

I årsredovisning 2016 uttrycker kommunstyrelsens ordförande att den viktigaste prioriteringen är att se till att varje barn och elev ska ges möjlighet att utvecklas utifrån sina behov och förutsättningar. I Södertälje finns många barnfamiljer som har haft försörjningsstöd under lång tid, vilket forskning visar har en negativ effekt på bland annat barnens hälsa. Ett utvecklingsarbete har därför genomförts för att öka kompetensen i verksamheten för att synliggöra och ta hänsyn till barnens perspektiv. Detta viktiga fokus fortsätter även under 2017. Ett av kommunfullmäktiges mål ekologisk, ekonomisk och social hållbarhet för året har därför varit att andel barn i ekonomiskt utsatta familjer och barn i familjer med långvarigt ekonomiskt bistånd ska minska (barnfattigdom). För detta krävs ökat arbetsmarknadsdeltagande och minskat utanförskap. Lägesbedömningen i bokslutet för 2016 är målet "ok".

I **strategi för medborgardialog** framgår att ungdomsrådet i kommunen är med som ett av rådsorganen för att påverka samtalen kring inflytande. ungdomsrådet arbetar främst mot kultur- och fritidsnämnden.

Utöver ovan nämnda styrande dokument finns andra relevanta dokument med bäring på barns rättigheter och barnkonventionen i kommunen, däribland *Barnchecklistan*. Denna ska användas under beredningen av ärenden och klargöra vilka beslut som kan beröra barn och ungdomar och därmed behöver en särskild barnkonsekvensanalys. Den är avsedd att användas som ett redskap i kommunens strävan att tillämpa FN:s barnkonvention. Av intervjuerna framgår dock att denna checklista i huvudsak inte används längre.

6. Barnkonventionen inom omsorgsnämndens verksamhet

I *verksamhetsplan och budget 2017 omsorgsnämnden* framgår att funktionshinderspolitiken utgår från FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. De nationella målen är:

- Samhällsgemenskap med mångfald som grund
- Att samhället utformas så att människor med funktionshinder *i alla åldrar* blir fullt delaktiga i samhällslivet
- Jämlikhet i levnadsvillkor för *flickor och pojkar*, kvinnor och män med funktionshinder

Enligt socialstyrelsens lägesrapport 2016 beskrivs att barn och unga i särskilt boende enligt LSS inte kommer till tals och det gäller framförallt barn och unga med komplexa behov som bor heltid på boenden.

6.1. Iakttagelser

De verksamheter som varit föremål för denna granskning är myndigheten för funktionsnedsättning och utförare funktionsnedsättning. En extern aktör, intresseorganisationen FUB, har även intervjuats.

Riktlinjer

Områdesplan för utförare för funktionsnedsättning beskriver verksamheten med tillhörande mål och strategier utifrån bland annat omsorgsnämndens mål samt egna mål och visioner. Nedan beskrivs de riktlinjer som styr den dagliga verksamheten.

Dokumentnamn	Beskrivning	Kommentar
Riktlinjer för handläggning av utskottsärenden	Riktlinjerna utgår från både LSS och SoL och är stöd för handläggare vid bedömning.	Checklistor som innefattar alla aspekter för barnet finns tydligt beskrivet i riktlinjerna.
Riktlinjer för handläggningsärenden	Riktlinjerna utgår från LSS och SoL och är stöd för handläggare vid bedömning.	Checklistor som innefattar alla aspekter för barnet finns tydligt beskrivet i riktlinjerna.

Rutindokument Myndigheten för funktionsnedsättning	Rutiner för att underlätta för handläggare. Gäller för alla tre team, vuxenteam, AST-team och barnteam.	Barnperspektivet finns med som eget dokument.
Genomförandeplaner för utförare funktionsnedsättning	Planerna har tillhörande dokument för b.la. upprättande, uppföljning, introduktion till brukaren etc.	Barnperspektivet finns tydligt beskrivet i genomförandeplanerna.

Det poängteras i intervjuerna att det alltid är av vikt att i utredningar se till barnets behov i första hand. Utifrån artikel 12 är en princip att handläggare åtminstone ska ha sett barnet även då det varit svårt att föra ett samtal på grund av ålder eller andra skäl. Detta är inte något mål i år och följs inte upp på aggregerad nivå, men barnets medverkande och delaktighet ingår i checklistorna och efterlevs.

Kompetensutvecklingsinsatser för att stärka barnperspektivet

Personal och chefer inom myndigheten för funktionsnedsättning har gått Rädda Barnens utbildning kring barnkonventionen. Det har gjorts fortbildningsinsatser för myndigheten om barnkonventionen och vad det betyder för omsorgsnämnden. Även andra fortbildningsinsatser med koppling till barnkonventionen och barnperspektivet har genomförts inom myndigheten.

LSS-barngruppen på myndigheten för funktionsnedsättning består av 6 handläggare som granskar varandra i 5 ärenden var, två gånger.

Utifrån artikel 2 är det i utförarverksamheten av vikt att förebygga otillbörlig maktutövning och personalen utbildas och handleds ständigt inom dessa frågor enligt intervjuad chef. Verksamheten försöker minimera tiden då enbart en personal är ensam med brukaren i fråga men det uppges inte vara möjligt i alla verksamhetens delar. Om incidenter sker görs avvikelserapport, antingen muntligt eller skriftligt, som sedan utreds. Enligt intervjuad verksamhetschef är barnkonventionen väl känd i verksamheten. De två senaste åren har ökad uppmärksamhet ägnats åt barnperspektivet i utförarverksamheten och detta har även varit tema under planeringsdagar, där personalen fått utveckla verksamhetens barnperspektiv tillsammans.

Arbetsätt för att stärka barnperspektivet

Myndigheten för funktionsnedsättning arbetar i tre team, vuxenteam, AST-team samt ett barnteam och där barnperspektivet beaktas i alla tre teamen. Handläggare på myndigheten

har stöd från gruppchefer och enhetschefer i handledning och har kontinuerligt gemensam genomgång av utvalda ärenden. Varje LSS barnhandläggare har ca 45 pågående ärenden var.

Utifrån artikel 6 gör myndigheten för funktionsnedsättning speciella insatser för barn, däribland lägerverksamhet och myndigheten kan bevilja personlig assistans om barn exempelvis vill resa utomlands och behöver stöd. Utifrån den s.k. BUS-överenskommelsen i Stockholms län kan socialtjänsten, skolan, BUP eller annan aktör kalla till en samordnad individuell plan (SIP) där barnet ska vara delaktigt i planeringen och samordningen av insatserna. I myndighetens barnteam hanteras de flesta ärendena som SIP:ar.

Utifrån artikel 2 är det av vikt att beakta barnets situation i de fall då föräldern är funktionsnedsatt. Här arbetar myndigheten tillsammans med barn och ungdom och det kan hända att de tillsammans tar beslut i föräldrarnas ställe och tillsätter en s.k. förordnad vårdnadshavare. Det poängteras att det vore önskvärt om fritidsaktivitetsinsatser för funktionsnedsatta var mer integrerade i det allmänna utbudet och att det kom in fler anbud på exempelvis lägerupphandlingar. Det finns en "Fritidssamordnare funktionshinder" som kan hjälpa till med aktiviteter men anordnare av lägerverksamhet är svårt att finna. Även utbudet för ungdomar som går över till vuxenverksamhet är litet. Det har genomförts intervjuer med ungdomar för att kartlägga vad de själva önskar och sammantaget är möjliga alternativ för funktionsnedsatta allt för få.

Enhetschef på myndigheten för funktionsnedsättning menar att deras arbete kommer underlättas om barnkonventionen blir lag nästa år och att det kommer bli enklare att övertyga förvaltningsrätten i överklagandefall. Samtidigt upplevs det inte göra särskilt stor skillnad i verksamheten i sig om barnkonventionen blir till lag, då de anser sig redan ha tydliga rutiner för att beakta barnens rättigheter.

Vad gäller frågan om kulturellt betingade orsaker till skilda åsikter om vad som är barnets bästa (artikel 3) menar ordförande för omsorgsnämnden att det möjligen är mer skambelagt vad gäller synen på funktionshinder i vissa kulturer. Dock skapar detta inga problem vad gäller insatser för nämnden.

Utifrån artikel 3 upplevs sällan barn och föräldrars åsikter gå isär inom verksamheten utförare funktionsnedsättning. Målet är att barnen i fråga ska vara med när genomförandeplanen upprättas. Delaktighet och inflytande poängteras som ytterst viktigt i arbetet i allt från inköp av material till andra typer av involvering i verksamheten. Det upplevs inte finnas några resursmässiga begränsningar för detta. Om verksamheten identifierar problem eller risker för barnen görs orosanmälan till socialtjänsten. Utifrån artikel 6 poängteras den övergripande metoden om delaktighet, inflytande och självständighet för barnet återigen som ytterst viktigt. Uppföljningar görs av genomförandeplanen för att mäta om målen för insatsen nås. Det sker enskilda möten såväl som kollektiva möten med barnen på boendena om så önskas, s.k. "husmöten". Detta rör även artikel 12, där verksamheten kontinuerligt arbetar med att alla

barn ska kunna komma till tals trots funktionsnedsättning, där olika kommunikationshjälpmedel är ett exempel på arbetssätt.

Vid enstaka tillfällen går handläggarens/utskottets och föräldrarnas åsikter om lämpliga insatser isär så mycket att orosanmälan görs till barn- och ungdom, vilka då kan ta beslut utifrån LVU. Det problem som kan uppstå är att det boende som väljs inte är det lämpligaste eftersom LSS-boende regleras av en lag som bygger på frivillighet. För närvarande görs en utredning på LSS lagstiftningen, vilken är klar i höst. I intervju av områdeschefen poängteras dock att myndigheten ofta löser denna problematik på ett bra sätt. Ordförande poängterar även att nämnden med dess verksamheter är restriktiva med att placera barn utanför hemmet i största möjliga mån.

6.2. Intresseorganisationen FUB²

I intervju med ordförande för FUB framgår att föreningen utför diverse aktiviteter i kommunen för barn, unga och vuxna med utvecklingsstörning. De har både fredagsdanser och caféverksamhet på onsdagar tillsammans med andra aktiviteter. Föreningen tillhandahåller föreningsbidrag från kommunen och uttrycker att de har en bra kommunikation och samarbete med kultur och fritid i kommunen. Utifrån artikel 2 försöker föreningen ha tillräckligt med personal på plats så att brukare exempelvis kan besöka onsdagscaféet på egen hand, utan ledsagare eller annat. Tidigare har de haft juniorcaféverksamhet så att yngre personer som besöker caféet inte ska "störas" av vuxna.

Vad gäller kommunikationen med den kommunala LSS-verksamheten upplevs denna som bristfällig. Föreningen har vid flera tillfällen sökt samarbeten och samverkan utan större framgång. De upplevs att kommunikationen med kommunen i övrigt är en envägs kommunikation, där föreningen kontinuerligt sträcker ut handen till kommunen för samarbeten utan gehör. Detta uttrycks möjligen ha att göra med den stora personalomsättning som varit, då många nya tjänster har tillsatts på chefsnivå. Ordföranden menar också att kommunens hemsida är under all kritik vad gäller information om FUB.

Utifrån artikel 6 arbetar föreningen med att utveckla fritidsaktiviteterna så att personer med utvecklingsstörning ska kunna ha en fritid som övriga invånare i kommunen. Utifrån artikel 12 är FUB lyhörda vad gäller åsikter om vad som kan göras i verksamheten. Om brukare i fråga har svårt att kommunicera kan tecken vara ett kommunikationsalternativ.

Bristande valmöjligheter för barn och unga med utvecklingsstörning blir extra tydlig när det gäller kommunala gymnasiesärskolor, där utbudet är obefintligt. FUB har försökt

² Organisationen för barn, unga och vuxna personer med utvecklingsstörning

kommunicera detta till utbildningsnämnden, utan gehör. Vi konstaterar dock att områdeschefen är väl medveten om detta och delar problembilden (Se ovan).

Vad gäller möjligheterna och kanaler för inflytande för barn och ungdomar med funktionsnedsättning upplever den intervjuade att det inte finns några sådana, då kommunikationen återigen är bristfällig. Om barnkonventionen blir svensk lag är förhoppningen att detta ska leda till en bättre dialog mellan kommunen och FUB. Det upplevs generellt att Södertälje kommuns arbete kring dessa frågor blivit något bättre de senaste åren. Däremot uttrycks oron över de barn och ungdomar med funktionsnedsättning som får avslag, och som inte har juridiska ombud eller starka föräldrar som företräder dessa, möjligen bli orättvist behandlade med anledning av deras missgynnande förutsättningar.

6.3. Bedömning

Bedömningen är att de granskade verksamheterna i riktlinjer och arbetssätt i stort har en god koppling till barnkonventionens fyra portalartiklar. Inriktningen att utgå från barnets bästa och att sträva efter att barnens röst blir hörd bedöms vara väl inarbetad i styrningen av framför allt myndighetsdelarna men även i utförarverksamheten. Det finns dock brister vad gäller artikel 2 och 6. Utbudet och lägerverksamhet för funktionsnedsatta barn är bristfälligt vilket i praktiken innebär att dessa barn diskrimineras.

Vi konstaterar också att samverkan med den ideella verksamheten FUB fungerar dåligt och att åtgärder behöver vidtas för att bättre kunna utnyttja denna resurs.

7. Barnkonventionen inom stadsbyggnadsnämndens verksamhet

I *Verksamhetsplan 2017* konstateras kommunfullmäktiges inriktning för perioden 2017-2019, med fokus på vad som står i Mål och Budget 2017-2019 med ett Hållbart Södertälje. Inga kommentarer till uppföljning av detta återfinns i planen. I "Inriktning 6: Södertälje city i samverkan" presenteras aktiviteten om att utföra "Skräpplockardagar" som en barn-och ungdomsaktivitet mot nedskräpning.

7.1. Iakttagelser

I *intervju med direktör för samhällsbyggnadskontoret* framgår att de handläggare som arbetar inom verksamheten och som beviljar bygglov inte har någon specifik mall eller riktlinjer för att beakta barnperspektivet. Däremot genomförs utbildningar en gång per år där handläggare

inom de tre teamen utbildas inom bland annat ett tillgänglighetsperspektiv, där barnperspektivet återfinns som en punkt. Inom utbildningen sker dessutom ett kollegialt lärande och utbyte av kunskaper inom olika ärenden för att lära av varandras erfarenheter och kunskaper.

Vad gäller detaljplanerna och processen kring dessa finns det en särskild paragraf där barnens perspektiv belyses. Enligt intervjuad direktör finns det en mall för detaljplansprocessen och där är barnperspektivet en av rubrikerna. EY har dock försökt att få tillgång till denna mall men inte lyckats.

I själva planprocessen i kommunen i stort försöker kontoret få in barnens röster. Det finns ingen specifik handbok eller riktlinjer för detta, utan detta utformar planhandläggarna på egen hand. Samhällsbyggnadsdirektören uppger att planenheten fortfarande använder sig av barnchecklistan. EY konstaterar att resterande verksamheter i kommunen inte längre använder sig av barnchecklistan.

Vad som har varit lyckosamt i verksamheten är strukturplaner som omfattar större områden, där det skett medborgardialoger med bland andra barn för att utveckla staden utifrån deras synpunkter. Sammanlagt har tre dialoger utförts inom detta område, det senaste temat med fokus på kultur, där ungdomar anställts för att samla in ungdomars synpunkter genom bland annat webenkäter. Dessa synpunkter har sedan beaktas och kan ligga till grund för planer inom kommunen i framtiden. Verksamheten arbetar även med frågan om nedskräpning och med metoder för mindre nedskräpning.

Om barnkonventionen blir till svensk lagstiftning uppger den intervjuade att verksamheten förmodligen inte kommer arbeta på annorlunda sätt än de gör idag. Däremot kan delar av processen förändras, då barnens perspektiv och synpunkter i planprocessen måste inhämtas.

7.2. Bedömning

Bedömningen är att några insatser gjorts för att beakta barnperspektivet men det finns inga specifika riktlinjer eller arbetssätt där barnkonventionens artiklar uttrycks, att barnens bästa ställs i främsta rummet eller att barnens röster blir hörda i planeringsarbetet. Det gäller både i detaljplanearbetet och i långtidsplaner.

8. Barnkonventionen inom socialnämndens verksamhet

I *verksamhetsplan 2017 socialnämnden* uttrycks att barnperspektivet alltid ska beaktas. I verksamhetsinriktningen omnämns folkhälsoprogrammet med fokus på att förebygga fysisk och psykisk ohälsa bland barn och unga som prioritet, samt att minska barnfattigdomen. Omsorgen vad gäller barn och unga berörs, med fokus på tidiga insatser i öppenvård.

Utifrån kommunfullmäktiges verksamhetsmål 2017-2019 har nämnden utvecklat ett antal nämndmål. Nämndmål 1 rör utvecklade samverkansformer mellan olika parter involverade runt barnet för att stärka föräldrarollen. Nämndmål 2 rör omsorgen av bl.a. barn och att klienten ska vara delaktig och ha ett sammanhållet stöd utifrån individuella behov. Indikatorn är att andel barn och ungdomar med sammansatta behov som har en SIP ska öka. En annan indikator är att andel orosanmälda personer med hemmavarande minderåriga barn, som utreds med familjeorienterat arbetssätt ska öka. Nämndmål 3 rör att klienten ska vara delaktig i utformning av utredning och insats. En av indikatorerna är att andel barn som har kommit till tals i utredning och insats ska öka. Nämndmål 4 rör att antal personer som har behov av försörjningsstöd ska minska. En indikator är barn i befolkningen som ingår i familjer med ekonomiskt bistånd. Särskilt inriktade insatser görs för ensamkommande barn.

8.1. Iakttagelser

De verksamheter som varit föremål för denna granskning är social-och omsorgskontorets barn-och ungdomsverksamhet samt försörjningsstöd. Vidare har socialnämndens ordförande intervjuats. Vuxenenheten har även hörts för kompletterande uppgifter.

Riktlinjer

Dokumentnamn	Beskrivning	Kommentar
Barns Behov i Centrum (BBiC)	Socialstyrelsens metodstöd för att stärka barnperspektivet. Används sedan 2008.	Samtliga handläggare på barn och ungdom går grundutbildning i BBiC. Barnperspektivet och kopplingen till BK har stärkts för varje år enl. intervjuade.
Riktlinjer för ekonomiskt bistånd	Kommunövergripande dokument för försörjningsstöd.	Till riktlinjerna finns tillhörande <i>rutindokument för handläggning av ekonomiskt bistånd</i> , där barnperspektivet kontinuerligt återkommer.

"Instrument X"	Utredningsinstrument för försörjningsstöd. Består i dokument om ansökan om underlag, utredning, genomförandeplan samt utvärdering.	Samtliga utredare blir utbildade i Instrument X utifrån ett barnperspektiv och barnets perspektiv finns med som rubrik i beslutsunderlagen. MIX vägledning/utredningsstöd finns som stöddokument i arbetet.
Kort om barnrätt ("barnrättskorten")	Kort som används i utvecklingssammanhang för personalen. Bl. a. i träffar två gånger per år.	Korten tar upp frågeställningar kring BK:s samtliga artiklar.

Kompetensutvecklingsinsatser för att stärka barnperspektivet

Inom Barn- och ungdom genomförs olika kompetensutvecklingsarbeten, däribland kollegialt samarbete, handledning och uppföljningssamtal för att stärka barnperspektivet. För några år sedan läste handläggarna en utbildning om 7,5 HP i hur samtal med barn ska ske på bästa sätt. Inom öppenvården har personalen även gått interna utbildningar om hur de bäst talar med barn.

På försörjningsstöd har barnrättskorten diskuterats i olika sammanhang, där rollspel även gjorts för att träna på hur man kan prata med föräldrar om deras barn. Föreläsning om barnperspektivet har getts till alla handläggare och chefer.

Arbetssätt för att stärka barnperspektivet

Socialnämnden har under senare år börjat arbeta mycket med förebyggande insatser, däribland familjecentral, öppenvårdsinsatser och krisgrupper, vilket är i enighet med artikel 6. Vad gäller vråkningsärenden ska barnfamiljer alltid meddelas i förväg och om möjligt kallas socialtjänsten in så att vråkningsen inte behöver utföras. Visionen är att inga barnfamiljer ska behöva vråkas. Återremitteringar från nämndens utskott till handläggarna sker av andra anledningar än att barnet inte kommit till tals, exempelvis om det saknas ytterligare information från skolan i fråga.

Utifrån artikel 3 är det av vikt att alltid beakta barnets bästa och lyssna på barnet. Här har ett utvecklingsprojekt med vuxenenheten startat med fokus på ett familjeorienterat arbetssätt. Barn- och ungdom får idag många orosanmälningar med misstanke om missbruk i familjen och samarbetet med vuxenenheten i dessa frågor har tidigare varit bristfällig. Det nya arbetssättet ska nu underlätta för de två enheterna att på ett effektivare sätt vara en länk mellan varandra och att barn- och ungdom i ett tidigt skede ska ta kontakt med vuxenenheten om de misstänker exempelvis missbruk i familjen. Tanken är att vuxenenheten då ska träffa familjen i fråga och erbjuda stödsamtal, motivation och delge information om vilken vård som går att söka för den vuxne. Detsamma gäller handläggare på vuxenenheten som

uppmärksammar att barnet i familjen är i behov av stöd, vilka då snabbt ska ta kontakt med barn- och ungdom. På vuxenenheten finns ett barnombud på alla enheter och enheten har även en barnombudsansvarig som utvecklar detta arbetssätt. I vintras hade både barn- och ungdom samt vuxenenheten en workshop för handläggare och chefer vad gäller detta arbetssätt. Inom öppenvården för psykiatri på vuxenenheten arbetar man även med utbildningsprogrammet PPI, där både den sjuke och dess anhöriga, däribland barnen, tillsammans informeras om sjukdomen och den aktuella behandlingen. Det nya familjeorienterade arbetssättet implementeras kontinuerligt men det har ännu inte gjorts någon utvärdering på resultatet i nuläget då det fortfarande är relativt nytt.

Inom försörjningsstöd ska de ärenden där barn finns med i bilden prioriteras. Detta arbete stöds även via Instrument X³, där hela familjesituationen och barnets perspektiv tas i akt. Utifrån artikel 12 har nämnden även som mål att inflytandet ska öka. Inom försörjningsstöd arbetar verksamheten med att lyfta hela hushållet och därmed barnets perspektiv för att hitta en ingång till att nå och motivera föräldrarna till att exempelvis söka arbete och sköta ekonomin. Detta arbete är en stor utmaning för handläggarna i fråga. Utifrån artikel 3 och 12 upplevs svårigheten att träffa barnen i hushållet i och med att möten med föräldrarna ofta sker på kontorstider. Samtidigt poängteras utmaningen för handläggare att beakta barnens perspektiv då de själva ofta är unga och inte har barn. Det är en utmaning för nyutbildade socionomer att beakta barnets bästa och inte enbart föräldrarnas bästa samt att jobba mer utmanande och inte enbart stöttande genom att ställa krav på föräldrarna. Barnrättskorten används i de fall då barnen inte är tillgängliga för att mer konkret förstå vad handläggarna ska fråga föräldrarna om. Försörjningsstöd använder även barnrättskorten under ärendedragningar för att beakta barnperspektivet. Utifrån artikel 12 är det även viktigt att föräldrarna får beskriva barnets situation om dessa inte är tillgängliga att fråga själv. Det görs kontinuerligt samarbeten tillsammans med kultur och fritid vad gäller fritidsaktiviteter för barn där föräldrar informeras om utbudet i kommunen.

Eftersom försörjningsstödet många gånger är första mötet med socialtjänsten för en familj är det av stor vikt att utreda barnens situation. Dagligen träffas enhetschefer och gruppchefer som har beslutsmandat i ärenden för att diskutera dessa. En gång i kvartalet utförs även internkontroll, då de går igenom 100 slumpmässigt utvalda ärenden, där barnperspektivet alltid finns med som en punkt.

I intervju men enhetschef för mottagning och utredning framgår att försörjningsstöd har stora utmaningar vad gäller flyktingmottagning och de barn som berörs. Det upplevs av verksamheten att lagen inte alltid "hänger med" vad gäller frågan om papperslösa som fått avslag på sitt uppehållstillstånd, då det uppstår en situation där Migrationsverkets beslut och socialtjänstens uppdrag går isär. Trots detta anser verksamheten att barnkonventionen står

³ En riktlinje för handläggare inom ekonomiskt bistånd.

över dessa beslut, om än inte helt oproblematiskt. Om barnkonventionen görs till svensk lag är det av vikt att SoL och annan lagstiftning anpassas i förhållande till denna på ett fördelaktigt sätt.

Utifrån artikel 2 ser försörjningsstöd till att familjen får rätt stöd och hjälp, exempelvis ansökan enligt LSS och hänvisning till barn och ungdom. Barnperspektivet beaktas alltid och arbetet kan exempelvis handla om att upptäcka barnfattigdom och att involvera föräldrarna i arbetet. Detta för barnets bästa och det förebyggande arbetet är centralt. Utifrån artikel 3 om barnets bästa i främsta rummet uttrycks problematik med just försörjning och arbete från föräldrarnas sida och att föräldrarna inte alltid ser till barnets bästa.

Utifrån artikel 12 om barns rätt att få sin röst hörd är det för försörjningsstöd viktigt att aldrig prata "över huvudet" på barnen. Om barnkonventionen blir lag kan detta dock bli ett dilemma, då barnens röst måste bli hörd i alla beslut och åtaganden som verksamheten genomför. När ett hushåll utreds för att få ekonomiskt bistånd måste därmed, i enighet med artikel 12, barnens röst bli hörd i och med att beslutet rör dem. Detta uppges bli en svårighet i och med handläggarnas pressade tidsram och möjlighet att träffa barnet rent fysiskt, då detta ofta sker under kontorstider då barnen går i skolan.

Utifrån artikel 12 används BBiC inom barn- och ungdomsverksamheten. Även innan utredning sker genomförs en utredningsplan tillsammans med föräldrarna och barnet. Man har inom barn- och ungdom gjort en brukarenkät under en månads tid, både år 2015 och 2016, där man bland annat specifikt mätt delaktigheten. År 2016 lämnades 67 brukarenkäter ut, med en svarsfrekvens på 91 %. Svaren visar positiva resultat. Däremot var antalet utlämnade enkäter till ungdomar enbart 12 stycken, vilket gör att det är svårt att dra några slutsatser.

Inom Barn- och ungdom finns en enhet som enbart arbetar med placerade barn, Placeringsenheten. På utredningsenheten är ambitionen att barnet ska få träffa samma handläggare genom hela ärendet för att skapa kontinuitet i uppföljning. Kontinuiteten mellan utredning och placering är svår att nå i och med den höga personalomsättningen.

Om barnkonventionen blir svensk lagstiftning uppges att problematiken vad gäller ensamkommande barn och återförening med familjen möjligen kan bli tydligare och bättre. Samtidigt poängteras att umgängesrätten när barn är placerade kan bli bättre om barnets eget perspektiv blir lagstadgad och måste tas i akt, då barnet kan säga nej till umgänge.

Barn- och ungdom arbetar även förebyggande och har exempelvis en familjecentral. Före- och eftermätningar av insatser har även gjorts, där både föräldrarnas och barnens upplevelser tas i akt. Barn och ungdom har även familjerådgivning för föräldrarna, där ett tydligt barnperspektiv återfinns.

I intervju med enhetschef för barn och ungdom framgår att verksamheten handlägger mellan 4000-5000 ärenden per år. Många handläggare vid utredningsenheterna är unga personer

som bär ett tungt ansvar på sina axlar. Handläggarna är, enligt intervjuad chef för Utredning 0-12 år, mycket duktiga på sitt jobb men saknar av naturliga skäl livserfarenhet i tillräcklig omfattning. Utifrån artikel 2 jobbar verksamheten kontinuerligt med att alla ärenden ska handläggas lika och gemensamma bedömningar med handläggare och gruppchefer görs för att säkerställa detta. Beslut tas aldrig av en enskild handläggare. Gruppchefer möts dagligen och går igenom vilka ärenden som ska utredas och beslut fattas kollektivt. Södertälje kommuns värdegrund diskuteras kontinuerligt och diskriminering är en aktuell punkt. Utifrån artikel 3 är barnets bästa alltid i främsta rummet i förhållande till föräldrarnas behov. Om barnkonventionen blir till svensk lag stärks detta perspektiv ytterligare. BBiC är ett stort stöd i detta arbete, vilket alltid beaktar barnet och dess perspektiv. Vad som däremot kan upplevas problematiskt är kontakten med små barn, där föräldrar eller annat nätverk som består av vuxna för deras talan.

Det framgår av intervju med myndigheten för funktionsnedsättning att barn- och ungdom möjligen kan ha situationer där barnet själv inte vet sitt eget bästa. Det kan handla om barn med exempelvis grav autism där vuxna måste se till barnets bästa istället. Här kan det hända att barnets bästa möjligen skulle vara att bli placerad i HBV-hem, men att personen i fråga inte vill. Föräldrarna kan möjligen även motsätta sig detta. I dessa fall upplevs en svårighet för barn- och ungdomsverksamheten i att se till barnets bästa och därmed barnkonventionen över lag.

Utifrån artikel 12 ska barn- och ungdom alltid träffa barnet i fråga. Om föräldrarna motsätter sig detta måste det enligt 11:2 SoL finnas starka skäl till att de ska få träffa barnet mot föräldrarnas vilja. Delaktigheten mäts varje år och enheten har som mål att även träffa barnet i slutet av utredningstiden för att kommunicera hur utredningen gått för att ytterligare stärka delaktigheten. Vad gäller barnmisshandelsärenden arbetar barn- och ungdom med Barnahus och barnen förhörs där. I skyddsbedömningar där socialtjänsten gjort en polisanmälan om misstänkt brott mot barn och där bedömningen är att barnet ska förhöras innan föräldrarna informeras görs detta. Barnens perspektiv har utvecklats mycket på senare år, då man alltid ser till att träffa barnet som utreds numera samt att barnet självt får uppföljning i utredningen. Utskottet frågar alltid om barnets perspektiv om det inte framkommit tydligt, vilket då kan leda till återremiss.

8.2. Bedömning

Inom de granskade verksamheterna under Socialnämnden bedöms barnperspektivet vara väl förankrat i styrdokument, ledning och arbetssätt. Detta gäller både barnverksamheten och försörjningsstödet. En utveckling har skett under senare år, inte minst via BBiC som utvecklas nationellt och kontinuerligt. De risker som finns för att barnkonventionens intentioner inte uppnås är kopplade till resurser och kompetensförsörjning. Vi bedömer därför att det finns risker för att gapet mellan strategier, riktlinjer och praktiken kan bli stort.

9. Barnkonventionen inom utbildningsnämndens verksamhet

I *verksamhetsplan 2017 utbildningsnämnden* framgår nämndens verksamhetsidé om att skapa en skola som ger barnen de bästa förutsättningarna att klara både vuxenlivet och arbetslivet med tillhörande värdegrunder. Kommunfullmäktiges inriktning för perioden 2017-2019 återfinns i en matris, med fokus på vad som står i Mål och Budget 2017-2019 med b.l.a. ett Hållbart Södertälje samt genomförandet av folkhälsoprogrammet. Vidare uttrycks föräldrasamverkan som ett viktigt förbättringsområde där styrdokumentet *Samverkan med vårdnadshavare – för barnens bästa* ska utveckla samarbetet. Ett förbättringsområde rör mål- och resultatstyrning där *Lärande och hälsa* ligger i fokus utifrån barns och elevers behov.

Folkhälsoprogrammet

I skolorna pågår arbetet med att öka barnens kunskap om mänskliga rättigheter och barnkonventionen. På fritidsgårdarna är allt arbete uppbyggt kring ungdomarnas medbestämmande och delaktighet, där ungdomsråd och arbetsgrupper finns med syftet att påverka verksamheten. Fritidsgårdarna, som styrs av kultur- och fritidsnämnden, gjorde även ett aktivt arbete inför valet 2014 med syfte att öka valdeltagandet bland förstagångsväljarna. Förslag finns om en handlingsplan för att öka valdeltagandet i utsatta områden inför valet 2018, återupprätta ungdomsrådet samt inrätta en barnombudsman. Frågan om ekonomiska och sociala förutsättningar, barn och ungas uppväxtvillkor med trygghet och frihet från våld samt barnfattigdom beaktas i folkhälsoprogrammet. Hälsosamma livsvanor, goda arbetsförhållanden, psykisk hälsa, samverkan kring folkhälsan och en god miljö i kommunen behöver även förbättras. Samtliga områden berörs med tillhörande förslag på utvecklingsinsatser.

9.1. Iakttagelser

De som varit föremål för denna granskning är utbildningsnämnden. Fyra grundskolor har även valts ut och intervjuats. Detaljerad information om skolorna finns i avsnitt 10. *Skolornas arbete*.

Styrdokument

I Södertälje kommun återfinns en *digital verktygslåda*, www.sodertaljelikabehandling.se, där alla relevanta dokument samt stödmaterial för likabehandlingsarbetet mot diskriminering, trakasserier och kränkande behandling i skolorna återfinns. Samtliga skolor använder sig av de dokument som återfinns i verktygslådan för likabehandlingsarbetet, bland annat rutindokument och vägledning i hur anmälan ska göras till huvudman vad gäller kränkande behandling.

Dokumentnamn	Beskrivning	Kommentar
Plan mot diskriminering, trakasserier och kränkande behandling	Alla skolor i kommunen utvecklar en lokal plan och skolutvecklarens arbete är att stödja skolorna i detta.	Barnperspektivet återfinns med i alla planer och utgår mycket från artikel 2 i BK samt skollagen och diskrimineringslagen.
Full fart mot framtiden	Kommungemensam struktur för det systematiska kvalitetsarbetet för skolans utvecklingsarbete. Studie- och arbetslivsfrågor är ett prioriterat område.	Viktigt arbete för skolorna enligt intervjuer, med fokus på eleven. BK berörs inte explicit.
Riktlinjer för en trygg skolmiljö med studiero.	Arbete för trygg skolmiljö för eleverna. Riktlinjerna utgår från skollagen och läroplanerna och ska verka som ett stöd i likabehandlingsarbetet och för att motverka diskriminering och annan kränkande behandling. Syftet är även att ge en överblick samt konkretisera ansvar och befogenheter på olika nivåer.	Eleverna ska beredas möjlighet att delta i utformningen av lärandemiljön, till exempel genom att medverka i utarbetandet av ordningsregler.
Riktlinjer för föräldrasamverkan.	Samspel mellan föräldrar och skolan i alla frågor som rör barnet.	Tydlig åtgärd beskrivs utifrån barnets bästa (artikel 3).

Kompetensutvecklingsinsatser för att stärka barnperspektivet

Två gånger per läsår sker frivilliga möten för samtliga skolor med tillhörande personal, vilka skolutvecklaren bjuder in till. Dessa möten kallas "dugnader" och under dessa möten sker interaktiva utbyten mellan personal på skolorna tillsammans med föreläsningar som skolutvecklaren anordnar för att på detta sätt utveckla arbetet på skolorna, där goda exempel lyfts fram. Exempelvis jobbar man fram gemensamma nya blanketter för skolorna där personalen själva kommer med förslag, vilket gör att "dugnaderna" även fungerar som ett slags implementeringsinstrument. "Dugnaderna" kan sammantaget klassas som en slags "kollektiv hjärna" och en bank där skolorna lär av varandra. Materialet från "dugnaderna" sammanställs av skolutvecklaren och återfinns som mall i den digitala verktygslådan för kommunens likabehandlingsarbete. Numera implementeras även ett tillägg till den

övergripande planen där F-3, 4-6, 7-9, särskola och fritidsverksamheten har en enskild plan var för sig. Detta arbete görs tillsammans med lärare och elever för att göra deras röster hörda. Stöd och hjälp med planerna genomförs av skolutvecklare, med antingen skriftliga kommentarer eller faktiska möten kring planens struktur och innehåll. Gemensamma utvecklingsområden som tas upp i planerna kan sedan leda till en genomgång under en "dugnad" för gemensam diskussion.

Ständigt genomförs kompetensutveckling för likabehandling på skolorna som baseras på risker och det sker kontinuerliga avstämmningar mellan skolutvecklare och grundskolechef. Grundskolechef har en ömsesidig dialog med utbildningsnämnden och det återfinns en bra struktur för kvalitetsarbetet med ständiga återkopplingar. Grundskoleverksamheten med dess tillhörande skolor arbetar med att utbilda både personal och elever kring barnkonventionen.

Utbildningsnämnden träffar även utvalda skolors elevrådsordförande, inklusive särskola, en gång i halvåret för att få en överblick över arbetet ute i skolorna. Det genomförs även kvalitetsredogörelser för respektive skola som nämnden går igenom en gång per termin. Det sker kommunövergripande utbildningar med elevrådsordförande på skolorna.

Arbetsätt för att stärka barnperspektivet

Utifrån barnkonventionens artikel 6 är elevhälsan ett viktigt område för utbildningsnämnden. Det är viktigt att veta var skolans ansvar slutar och landstingets ansvar tar vid och att skolan säkrar att ansvaret på ett fördelaktigt sätt övergår till annan aktör när så krävs. Vad gäller trygghetsfrågan poängteras svårigheten i att veta om trygghet i skolan i Södertälje skiljer sig från andra kommuner. Här är det enligt intervjuad av vikt att använda statistik för att sedan analysera det kvalitativt. Samverkan mellan skola, fältassistent, fritid och polis (SFFP) görs i kommunen, vilket följs upp av samverkansgrupp med socialtjänst och kultur och fritid.

Vad gäller frågan om kulturella olikheter finns det en skillnad i synen på relationen barn/vuxna i olika kulturer, där vissa elever och föräldrar exempelvis är mer vana vid en mer auktoritär skola än den svenska. Här poängteras nämndens ansvar för att möta eleven i sitt lärande med bakgrund av kulturella skillnader.

Utifrån artikel 3 om att sätta barnets bästa i främsta rummet arbetar grundskoleverksamheten med bland annat elevgrupper som är i behov av särskilt stöd. I detta arbete är resurscentrum en viktig stödjande verksamhet både för rektorer och lärare, men det strategiska ansvaret ligger på grundskolechefen. En svår fråga vad gäller barnets bästa upplevs vara skolfrånan. Utifrån artikel 3 är "dugnader" även ett forum för diskussion kring vad som är barnets bästa. Det finns tydliga rutiner för hur frågan om barnets bästa ska behandlas på resurscentrum och resursteamet på resurscentrum som hjälper skolorna i dessa frågor. Utvärdering är av yttersta vikt i detta arbete och det finns handlingsplaner som utvärderas kontinuerligt för barn som blir utsatta.

Utifrån artikel 6 om barns rätt till liv och utveckling följer grundskoleverksamheten barnkonventionen och även här är frånvaroarbetet av stor vikt. Skolpliktbevakningen övervakar både de barn som bor i kommunen för uppföljning samt ett reaktionssystem för de elever som går i skolan men som inte dyker upp. Här poängteras vikten av studie- och yrkeshandledning i enighet med "full fart mot framtiden".

Vad gäller de enskilda barnens utveckling utifrån artikel 6 poängteras att det är av vikt att använda de enskilda modersmålen som en styrka i exempelvis SO-undervisningen. På resurscentrum finns grundskoleteam med utvecklingslärare, vilka samarbetar kring dessa frågor. Utifrån artikel 12 är det av vikt för verksamheten att eleverna är delaktiga. Det uttrycks att eleverna inte bara ska genomföra enkäter utan även vara med och diskutera resultaten. Detta lyfts än mer in i den nya planstrukturen utifrån de nya reglerna i diskrimineringslagen. Skolutvecklare läser skolornas planer och de främjande och förebyggande aktiviteter som görs samt ser till att uppföljning av detta sker för att säkerställa att elevernas perspektiv beaktas. Grundskoleverksamheten arbetar aktivt med att skapa dialog med lärare och elever för delaktighet i undervisningen. Ambitionen är att jobba med två- eller flerlärarmodell. Det genomförs även elevenkäter på skolorna, en per termin, samt trygghetsenkäter.

Vad gäller frågan om psykisk ohälsa bär elevhälsoteamen på skolorna stora delar av arbetet. Arbetet kräver ett samarbete mellan elevhälsan, arbetslagen och likabehandlingsgrupperna, där det i den sistnämnda måste finnas någon med ur ledningen på skolan i gruppen. Kuratorer och skolsköterskor på skolorna har hälsosamtal med eleverna på skolan och sammanställer resultat som avidentifieras och kan då användas som kartläggning som visar på mönster. Informationen måste flyta och samarbete krävs mellan elevhälsoteam, likabehandlingsgrupp och arbetslag. Även specialpedagoger måste inkluderas i arbetet. Kuratorer på skolorna är insatta i arbetet och deltar även under "dugnaderna". Verktygslådan för kommunen står för det strategiska arbetet, där det återfinns en modell för struktur kring arbetet

Arbetet kring barnkonventionen är enligt intervjuerna ständigt pågående. Om barnkonventionen blir till lag upplevs detta inte nämnvärt förändra det sätt som skolverksamheten arbetar kring dessa frågor. Däremot kan lagen vara ett bra stöd att luta sig mot i beslut och ställningstagande.

9.2. Bedömning

Bedömningen är att grundskoleverksamheten i sin styrning och arbetssätt är väl förankrad i ett barnperspektiv. Diskrimineringsrisker motverkas via "dugnaderna" och i likabehandlingsplanerna. Skolutvecklarens arbete har haft och har en stor betydelse för att upprätthålla en kultur med barnperspektiv på styrningen och att uppdatera riktlinjer och ledningssystem. Skolornas personal utbildas kontinuerligt i barnperspektivet och utifrån barnkonventionen. Barnkonventionens grundartiklar är väl inarbetade i de styrdokument som används.

10. Skolornas arbete

För samtliga granskade skolor, Mölnboskolan, Wasaskolan, Soldalaskolan samt Igelsta grundskola finns likabehandlingsplaner som är till för att främja likabehandling och barns rättigheter, motverka och förebygga diskriminering, trakasserier eller annan kränkande behandling. Ambitionen är att snabbt upptäcka, rapportera, dokumentera, utreda och åtgärda incidenter. Samtliga likabehandlingsplaner innehåller ansvarsfördelning för rektor, skolpersonal, elever och föräldrar samt innehåller en handlingsplan. Skolorna har elevhälsoteam (EHT) och likabehandlingsgrupper, vilka kontinuerligt arbetar med dessa frågor. Skolorna innehåller även ett årshjul som beskriver arbetet i tid. En av de granskade skolorna använder sig av Olweus program mot mobbning och antisocialt beteende som arbetsmetod/åtgärd för trygghet och trivsel. Södertälje kommuns verktygslåda för arbetet mot diskriminering, trakasserier och kränkande behandling är ett verktyg som all skolpersonal har tillgång till som stöd gällande åtgärder, kartläggning samt förebyggande och främjande arbete. Verktygslådan finns på www.sodertaljelikabehandling.se och samtliga skolor använder sig av denna verktygslåda.

I intervjuer med rektorer på de granskade skolorna framgår att skolutvecklarens funktion är till stor hjälp för samtliga skolor i deras likabehandlingsarbete, vilket är skolornas främsta arbete utifrån artikel 2. De intervjuade upplever att "dugnaderna" är ett bra sätt att utveckla detta arbete på och inhämta kunskap och erfarenheter av andra skolor i kommunen. Samtliga skolors lärare och personal har utbildats i mobbningsproblematiken och har inarbetade rutiner för att upptäcka mobbning. Dessa rutiner återfinns i respektive likabehandlingsplan.

Skolorna arbetar aktivt för att beakta barnets bästa och i de fall som det befaras att ett barn far illa görs alltid en orosanmälan och det återfinns även tydliga rutiner för detta. Samarbeten med socialtjänsten och polis görs på skolorna för att ytterligare säkerställa barnets bästa. Återkoppling från socialtjänsten i orosanmälanens ärenden upplevs däremot som problematiskt av en av de intervjuade, då detta inte alltid sker, vilket försvårar för skolan att veta om ärendet är omhändertaget och om barnets situation därmed kvarstår eller ej. En annan av de intervjuade menar samtidigt att arbetet med att beakta barns rätt till liv, utveckling och överlevnad ytterligare kan stärkas om Södertälje kommun skulle ha en barnombudsman som skolorna skulle kunna vända sig till.

Vad gäller rutiner för att inhämta barns röster i alla beslut som rör dem, i enighet med artikel 12, arbetar skolorna aktivt med att elevråden på skolorna ska vara så aktiva som möjligt. På en del skolor sitter rektor med under elevråden, i andra är endast lärare med. Utöver detta har skolorna både klassråd och utvecklingssamtal för att inhämta elevernas röster. I vissa skolor är det eleven själv som driver utvecklingssamtalet för att involvera eleven i sin egen utveckling. Enkäter utförs även på skolorna, vilka följs upp i årshjul och handlingsplan för att vidta åtgärder där det är aktuellt.

Respektive granskad skolas arbete med att beakta barnperspektivet återfinns mer detaljerat i bilaga 2.

10.1. Bedömning

De olika skolorna arbetar på olika sätt för att göra eleverna delaktiga i skolverksamhetens utformning. Exempelvis deltar rektorer vid vissa skolor i elevrådets möten medan andra skolor arbetar med lärare och annan personal som närvarar i elevråden. Vad som bäst gagnar barnperspektivet kan vi inte bedöma men klart är att det finns en uttalad ambition att eleven ska vara delaktig i verksamhetsplaneringen. Alla skolor ges samma förutsättningar för likabehandlingsarbetet och deltar under dugnaderna. Vi bedömer att skolorna arbetar för att barnens röster ska bli hörda. Det gäller både i utformning av undervisningen och i arbetet med att skapa en trygg skolmiljö.

11. Sammanfattande slutsatser och rekommendationer

Syftet med granskningen är att bedöma i vilken utsträckning kommunen vidtagit åtgärder för att beakta barnkonventionens krav i beslutsfattande och verksamhet.

Nedan beskrivs i komprimerad form de bedömningar som görs utifrån respektive revisionsfråga. Därefter redogörs för slutsatser och svar på den övergripande revisionsfrågan som formulerats i syftet.

Revisionsfråga	Svar
1, Hur lever styrelse och nämnder upp till barnkonventionens artikel 3 om barnet bästa? Finns rutiner för hur man kan pröva och bedöma barnets bästa i beslut som rör barn och unga?	Barnens bästa finns med som utgångspunkt i samtliga granskade nämnder utom i samhällsbyggnadsnämndens verksamhet. I de allra flesta fall är rutiner och riktlinjer utformade med beaktande av innehållet barnkonventionen. Det finns dock ett behov av att utveckla detta i samhällsbyggnadsnämndens verksamhet.
2, Lever kommunstyrelsen upp till sina mål om att barns och ungdomars inflytande ska öka? Har barn och ungdomar med funktionsnedsättning kanaler för inflytande?	Ja. Det finns emellertid ett behov av att öka samverkan med FUB för att bland annat skapa ett större utbud av aktiviteter som passar barn med funktionsnedsättning. Verksamheten för funktionsnedsättning präglas i sin styrning av en tydlig ambition att barnens röst ska få utrymme.
3, Finns rutiner för att inhämta barns- och ungdomars röster i alla beslut som rör dem?	Delvis. Rutiner finns och ambitionen inom nämndemas verksamheter är att barn- och ungdomar röster ska inhämtas. Dock kan brist på tid och resurser leda till att barnets röst inte alltid blir hörd i förhållande till ambitionsnivån. I samhällsbyggnadsnämndens verksamheter finns inga dokumenterade rutiner för detta. Aktiviteter har dock genomförts för att ungdomar ska komma till tals i planeringsprocessen.

Revisionsfråga	Svar
4, Lever utbildningsnämnden upp till barnkonventionens artikel 2 som uttrycker diskrimineringsförbud?	Ja. Genom kommunens skolutvecklare stärks detta arbete ute i verksamheterna genom b.l.a. "dugnader", vilket är de kommunala grundskolornas gemensamma forum för utveckling. Samtliga skolor innehar en likabehandlingsplan mot diskriminering och annan kränkande behandling.
4a, Har skolorna tagit fram handlingsprogram mot kränkande behandling?	Ja. Samtliga skolor får dessutom kontinuerligt stöd med detta arbete av skolutvecklaren i kommunen.
4b, Har lärarna utbildats i mobbningsproblematiken?	Ja. Skolorna har utbildningar i mobbningsproblematiken och olika typer av modeller används. Utbildnings- och utvecklingsmoment förekommer vid samtliga granskade skolor.
4c, Vilka förebyggande åtgärder vidtas vid skolorna?	Plan mot diskriminering och kränkande behandling innehåller förebyggande åtgärder för att i ett tidigt skede upptäcka missgynnande förhållanden.
4d, Vilka rutiner finns för att tidigt upptäcka mobbning eller kränkande behandling?	Samtliga skolors lärare utbildas i mobbningsproblematiken. Kamratstödjare på skolorna är ett hjälpmedel i att upptäcka mobbning, såväl som rastvakter. Lärare och annan personal på skolan ska vara uppmärksamma och rapportera om mobbning eller kränkande behandling misstänks.

Revisionsfråga	Svar
4e, Hur förvissas sig skolan om att vuxna inte kränker eleverna? Vilka rutiner finns för det?	För denna risk används samma kanaler och procedurer som vid annan kränkning. En viktig utgångspunkt för en elev som upplever sig kränkt av en lärare är att eleven ska kunna vända sig till den person eller funktion som denne känner sig trygg med.
4f, Hur följs detta arbete upp?	Skolutvecklaren följer varje skolas upprättande av likabehandlingsplan och om problem ständigt återkommer vidtas åtgärder på skolnivå eller gemensamt för alla skolor. Varje rektor redovisar dessutom varje år sitt arbete till grundskolechefen i "Systematiskt kvalitetsarbete".

11.1. Sammanfattande bedömning och rekommendationer

Föreliggande granskning visar att Södertälje kommun i ett flertal avseenden följer barnkonventionens intentioner i styrningen av verksamheten. Barnperspektivet framträder tydligt i riktlinjer och arbetssätt och i flera fall framgår barnkonventionens artiklar explicit i styrdokument. Vår bedömning utifrån intervjuade funktioner är även att den dagliga verksamheten präglas av en tydlig ambition att efterleva barnkonventionens intentioner. Barnperspektivet har förstärkts kontinuerligt under senare år. Bedömningen gäller inte fullt ut samhällsbyggnadskontoret där styrdokumentet inte genomsyras av ett tydligt barnperspektiv. Kontoret har genomfört aktiviteter för att fånga ungdomars och barns synpunkter i planeringsstadierna men vår bedömning är att styrningen i högre grad bör inbegripa en tydlig utgångspunkt i barnkonventionen.

Inför ett eventuellt införande av barnkonventionen som lag ser vi emellertid en risk. Risken består i att det kan uppstå eller redan uppstår ett gap mellan verksamheternas höga ambitionsnivå när det gäller barns delaktighet och den praktiska verkligheten. Inom barn och ungdom är belastningen i form av inkommande ärenden hög. Inom försörjningsstödet kan det vara svårt att skapa den tid som krävs för att göra hembesök och träffa barnen. Detta i kombination med en hög personalomsättning och stor andel unga och nyutbildade handläggare gör att gapet kan bli stort. Det pågående utvecklingsarbetet med att arbeta utifrån ett familjeorienterat förhållningssätt mellan vuxenheten och barn- och ungdom bedöms vara en viktig komponent i att minska detta gap.

Mot bakgrund av det som framkommit i granskningen ges kommunen följande rekommendationer:

1. Stadsbyggnadsnämnden och tekniska nämnden rekommenderas att vidta åtgärder för att barnkonventionens intentioner tydligt genomsyrar verksamhetens styrdokument och kompetensutvecklingen av medarbetare.
2. Socialnämnden rekommenderas att säkerställa att det pågående utvecklingsarbetet med familjeorienterat arbetssätt resulterar i konkreta åtgärder och resultat.
3. Samtliga nämnder rekommenderas att analysera hur gapet mellan ambitionen om barns delaktighet och verksamheternas kapacitet kan minska.
4. Omsorgsnämnden rekommenderas att initiera ett utvecklat samarbete med FUB i arbetet med att skapa aktiviteter för funktionsnedsatta barn.

Bilaga 1: Förteckning över intervjuade funktioner

Rektor Igelsta grundskola

Rektor Soldalaskolan

Rektor Wasaskolan

Rektor Mölnboskolan

Verksamhetschef Familjerätten

Resultatområdeschef Barn och Ungdom

Enhetschef Barn och Ungdom 0-12

Verksamhetsutvecklare Barn och Ungdom

Resultatområdeschef Myndighet Funktionsnedsättning

Enhetschef Myndighet Funktionsnedsättning

Resultatområdeschef Utförare Funktionsnedsättning

Resultatområdeschef Försörjningsstöd

Enhetschef Mottagning och Utredning Försörjningsstöd

Ordförande FUB

Skolutvecklare

Grundskolechef

Ordförande Omsorgsnämnden

Ordförande Socialnämnden

Ordförande Utbildningsnämnden

Direktör Stadsbyggnadskontoret

Resultatområdeschef Vuxenheten

Bilaga 2: Beskrivning av respektive granskad skolenhets arbete avseende barnkonventionen

Mölnboskolan, Södertälje	
Hur säkerställer skolan att alla barns rättigheter tas tillvara på? (art. 2)	Mölnboskolan arbetar systematiskt med att säkerställa att alla barns rättigheter tas tillvara på och att barn inte diskrimineras genom att följa likabehandlingsplanen som kommunen upprättat. Skolan har även satt samman en arbetsgrupp kring likabehandlingsfrågorna som får stöd av kommunens resursperson. Planen diskuteras kontinuerligt på arbetsplatsträffar och revideras en gång årligen. Skolan har också elevhälsoteam som träffas kontinuerligt och som arbetar preventivt med diskrimineringsfrågor. Lärare på skolan har utbildats i mobbningsproblematiken, får stöd via arbetsgruppen som leds av kommunens resursperson och deltar i de centralt arrangerade Dugnaderna. Vidare har lärarna fått olika verktyg från kommunens resursperson för att arbeta med diskrimineringsfrågorna. Därutöver har alla klasser s.k. Kamratstödjare som vägleds av fritidspersonal. Kamratstödjarna hjälper till att stötta elever och fungera som länk mellan eleverna och lärare när behov uppstår och för att kunna vidta åtgärder. Skolan har undervisat om barnkonventionen i klasserna, bland annat på den årliga FN-dagen. Även kuratorn arbetar aktivt med barnkonventionens grundläggande principer gentemot elever i årskurs 4 till 6.
Hur lever skolan upp till barnkonventionens art. 3 om barnet bästa? Finns rutiner för hur man kan pröva och bedöma barnets bästa i beslut som rör barn och unga?	Skolan arbetar aktivt med att beakta barns bästa i beslut som rör eleverna och tar habiliteringen till stöd för att kunna avgöra detta. De samarbetar även med socialtjänsten när de kopplas in på ärenden. Vidare överväger skolan att börja arbeta med barnkonsekvensanalyser som används i andra skolor i kommunen för att på ett bättre sätt kunna avgöra barnets bästa i olika situationer.

Hur arbetar skolan med att främja art. 6 om barns rätt till liv, överlevnad och utveckling?	Skolan arbetar med att främja barns rätt till liv, överlevnad och utveckling främst genom att göra orosanmälan till socialtjänsten när det framkommer att barn far illa. Skolan har ett nära samarbete med socialtjänsten i dessa ärenden.
Finns rutiner för att inhämta barns- och ungdomars röster i alla beslut som rör dem? (Art. 12)	Skolan inhämtar elevernas röster i beslut som rör dem genom att bland annat ha elevråd på skolan. Därutöver hålls klassråd varje vecka i alla klasser, för att på detta sätt kunna inhämta elevernas åsikter i aktuella frågor. Även rektorn arbetar aktivt med att vara tillgänglig för elever när de önskar komma med åsikter och diskutera frågor. Skolan använder sig även av enkäter som går ut till alla elever en gång årligen. Enkäterna handlar exempelvis om trivsel, kränkningar, gemenskap och lärandemiljön. Enkäterna följs upp i årshjulet och handlingsplan inrättas för att kunna vidta åtgärder där det behövs.

Igelsta grundskola, Södertälje	
Hur säkerställer skolan att alla barns rättigheter tas tillvara på? (art. 2)	Igelsta grundskola säkerställer att alla barns rättigheter tas tillvara på genom att de följer likabehandlingsplanen. Planen följs upp regelbundet av skolpersonal under årshjulet. Skolan har även utarbetat lokala likabehandlingsplaner som förankrats i skolans olika arbetslag och som innehåller konkreta åtgärder. Vidare finns en likabehandlingsgrupp på skolan som träffas regelbundet och står i kontakt med skolutvecklaren om stöd skulle behövas. Utöver detta använder sig skolan av en verktygslåda som tagits fram av Resurscentrum för att arbeta med frågan om icke-diskriminering. Lärarna har utbildats i mobbningsproblematiken genom Juventus och kurator och använder sig av kollegialt lärande inom arbetslagen. Lärare har också deltagit i de regelbundna vidareutbildningstillfällen som skolutvecklaren anordnar, de s.k. "Dugnaderna".
Hur lever skolan upp till barnkonventionens art. 3	Skolan försöker i möjligaste mån att arbeta utifrån barnkonventionen och rutiner de har om hur barnets bästa ska

om barnet bästa? Finns rutiner för hur man kan pröva och bedöma barnets bästa i beslut som rör barn och unga?	bedömas. Dock blir i praktiken ekonomin ofta överordnad denna fråga vilket gör att skolan måste göra prioriteringar om hur enskilda barns behov ska beaktas och kunna tillmötesgå.
Hur arbetar skolan med att främja art. 6 om barns rätt till liv, överlevnad och utveckling?	Skolan arbetar kompensatoriskt med att främja barns rätt till liv, överlevnad och utveckling. Detta görs genom att tillhandahålla aktiviteter och erbjuda möjligheter för skolbarn som kommer från sämre socioekonomiska förhållanden och där de i sin hemsituation och på sin fritid inte kan tillägna sig aktiviteter och erfarenheter av sådant slag. Skolan har i detta arbete en välgenomtänkt systematik som syftar till att öka barnens självförtroende samt framtidsmöjligheter och som inte ska begränsas av kön, kulturell bakgrund eller socioekonomiska förhållanden. Skolan arbetar aktivt med att integrera genusperspektivet i utbildningen för alla barn. Vidare har skolan även tydliga rutiner för hur orosanmälan ska göras samt uppföljning av dessa ärenden.
Finns rutiner för att inhämta barns- och ungdomars röster i alla beslut som rör dem? (Art. 12)	Skolan arbetar enligt läroplanen med att inhämta barns röster i beslut som rör den. Bland annat finns ett elevråd på skolan som träffas regelbundet. Skolan arbetar även med enkätundersökningar riktade mot elever och föräldrar för att inhämta barns röster. Eleverna får även regelbunden undervisning om barnkonventionen, exempelvis på FN-dagen men även i andra ämnesområden som samhällskunskap och svenska där de lär sig tillämpa barnkonventionen.

Soldalaskolan, Södertälje	
Hur säkerställer skolan att alla barns rättigheter tas tillvara på? (art. 2)	Soldalaskolan har rutiner för att arbeta systematiskt med att säkerställa att barns rättigheter tillvaratas. När de nya diskrimineringsgrunderna infördes så lyftes frågorna in i skolans undervisning. Under förra året arbetade skolan även med Abrahams Barn, ett religionsprojekt för mellanstadiet för att öka förståelsen för de olika religionerna och elevernas

	religionstillhörighet. Skolan följer även kommunens likabehandlingsplan och lyfter systematiskt in ett par specifika frågor varje år i undervisningen. Alla lärare har under en treårsperiod deltagit i ett antimobbningsprogram. Även föräldragrupper har deltagit i utbildningen. Skolan har även inrättat ett s.k. Trygghetsråd där bl. a. skolsköterska och specialpedagog sitter med. Trygghetsrådet träffas på regelbunden basis och de arbetar med olika verktyg för att hantera alla diskrimineringsfall som rapporteras till dem. Utöver detta kan elever även rapportera fall till elevrådsteamen. Skolan har även inrättat ett Kamratstödarsystem och kuratorn presenterar sig varje termin för alla nya elever. Utöver detta så har skolan ett rastvaktsystem där alla lärare är närvarande på skolgården för att involvera elever i rastverksamheten samt ombesörja vuxennärvaro. Skolan arbetar även förebyggande genom att genomföra elevenkäter varje år.
Hur lever skolan upp till barnkonventionens art. 3 om barnets bästa? Finns rutiner för hur man kan pröva och bedöma barnets bästa i beslut som rör barn och unga?	Skolan har tagit fram en likabehandlingsplan som revideras årligen och som delges utbildningskontoret. Den har uppdaterats till att även innehålla de nya diskrimineringsgrunderna. Skolan har inte genomfört någon utarbetad utbildning för eleverna i barnkonventionen, däremot har lärare pratat med elever om den på FN-dagen. Vidare har skolan ett elevhälsoteam bestående av rektor och biträdande rektor, specialpedagog, speciallärare och vid behov inlånad skolpsykolog som träffas veckovis. Elevhälsoteamet har genomgått en utbildning i hur barns bästa ska bedömas och har inarbetade rutiner för att kunna göra sådan bedömning.
Hur arbetar skolan med att främja art. 6 om barns rätt till liv, överlevnad och utveckling?	Skolan arbetar med att främja barns rätt till liv, överlevnad och utveckling genom att bland annat hålla utvecklingssamtal med varje elev en gång per termin där skolsituationen följs upp. Det finns rutiner för hur kränkningar ska anmälas och följas upp. Kränkingsärenden återrapporteras även till utbildningsnämnden. Om ett barn far illa är skolan skyldig att göra en orosanmälan till socialstyrelsen. På Soldalaskolan görs det av rektor eller

	skolsköterska. Socialstyrelsen återkopplar även till skolan när ärendet lämnats över till dem.
Finns rutiner för att inhämta barns- och ungdomars röster i alla beslut som rör dem? (Art. 12)	Skolan har rutiner för att systematiskt inhämta elevernas röster i beslut som rör dem. Exempelvis hålls klassråd där elever kommer till tals och får inflytande. Det finns även elevråd på skolan där en representant deltar från varje klass. Vidare får eleverna själva hålla i utvecklingssamtalen varje termin och har på så vis möjlighet att styra diskussionen med föräldrar och lärare. Skolan pratar även mycket om elevinflytande och demokrati i klassrummen och ett matråd har inrättats för att eleverna ska kunna vara med och ta beslut som rör skolmaten. Elevenkäter genomförs årligen på central nivå i kommunen och riktar sig till alla elever i årskurs 2, 5 och 8. Utöver detta görs även egna enkäter i varje årskurs, baserade på Olwéusenkäterna. Enkäterna följs upp i arbetslagen varje läsår och åtgärder vidtas.

Wasaskolan, Södertälje	
Hur säkerställer skolan att alla barns rättigheter tas tillvara på? (art. 2)	Wasaskolan säkerställer att alla barns rättigheter tas tillvara på genom att de följer kommunens likabehandlingsplan. Då skolan har elever av många olika nationaliteter arbetas det aktivt med religionsfrågor och respekt för varandras bakgrund och religionstillhörighet. Skolans likabehandlingsgrupp anordnar även en värdegrundsdag två gånger årligen där de aktivt arbetar med diskrimineringsfrågor. Eleverna är med och planerar dessa värdegrundsdagar. Skolan har även ett elevråd där rektor sitter med. Elevrådet tar upp likabehandlingsplanen, regler och förhållningssätt. Utöver detta finns även kommunens resursperson som stöd till lärare och skolpersonal och leder s.k. Dugnader. Lärare har tidigare utbildats i Olwéusmetoden för att arbeta aktivt med mobbningsproblematiken. En utbildningssatsning ska dra igång till hösten för elever, personal och föräldrar. Vidare har ett

	samarbete med Rädda Barnen genomförts med projektet "Kärleken är fri". Skolan har inarbetade rutiner för att tidigt upptäcka mobbning och kränkande behandling. Bland annat skrivs en rapport som delges rektor och kurator och som följs upp av kurator. Det finns även en likabehandlingsgrupp på skolan som följer upp ärenden som rapporteras till dem.
Hur lever skolan upp till barnkonventionens art. 3 om barnet bästa? Finns rutiner för hur man kan pröva och bedöma barnets bästa i beslut som rör barn och unga?	Skolan arbetar aktivt med att försöka säkerställa barnets bästa genom att samarbeta med socialtjänsten och polis. Skolan gör alltid orosanmälan om det befaras att ett barn far illa. Däremot får skolan sällan återkoppling från socialtjänsten i ärenden pga sekretessen. Detta försvårar för skolan att veta om ärendet är omhändertaget och barnets situation har förbättrats eller om problemet kvarstår.
Hur arbetar skolan med att främja art. 6 om barns rätt till liv, överlevnad och utveckling?	Skolan arbetar med att främja barns rätt till liv, överlevnad och utveckling genom att bland annat stärka självkänslan och framtidstron för eleverna och visa på de möjligheter de har. Skolan använder sig bland annat av dokumentet "Full fart mot framtiden" och bjuder in gästföreläsare för att tala om olika yrkesmöjligheter. Skolan skulle önska att kommunen hade en egen barnombudsman som de kunde vända sig till vid behov.
Finns rutiner för att inhämta barns- och ungdomars röster i alla beslut som rör dem? (Art. 12)	På skolan har elever möjlighet att komma till tals genom att skolan har ett elevråd som träffas var tredje vecka. Likaså finns klassråd i varje klass. Utöver detta finns även ett pedagogiskt råd för årskurs 7 till 9 där de diskuterar och tar beslut i konkreta frågor, såsom vilka skolböcker som ska användas i undervisningen. Vidare leds utvecklingssamtalen varje termin av eleverna själva i syfte att de ska kunna påverka sin egen situation, beslut som rör dem samt öka deras egna möjligheter.

Bilaga 2: Dokumentförteckning

- ▶ Södertälje kommun Mål och budget 2017-2019
- ▶ FN:s konvention om barnets rättigheter, UNICEF
- ▶ Proposition 2009/10:232- Strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige
- ▶ Årsredovisning 2016 Södertälje kommun
- ▶ Verksamhetsplan 2017 utbildningsnämnden
- ▶ Verksamhetsplan 2017 stadsbyggnadsnämnden
- ▶ Verksamhetsplan och budget 2017 omsorgsnämnden
- ▶ Verksamhetsplan 2017 socialnämnden
- ▶ Barnbokslut 2015, kommunstyrelsens kontor
- ▶ Folkhälsopolicy för Södertälje kommun 2012-2018, kommunstyrelsens kontor
- ▶ Folkhälsoprogram – För barn och unga i Södertälje kommun 2015-2018, kommunstyrelsens kontor
- ▶ Barnchecklista för Södertälje kommun
- ▶ Årshjul 2016-2017 resurscentrum
- ▶ Igelsta grundskolas Likabehandlingsplan – mot diskriminering och kränkande behandling. Läsåret 2016/2017
- ▶ Årshjul Igelsta grundskola 2016-2017
- ▶ Mölnboscplan Plan för att förebygga kränkande behandling. Plan för att främja likabehandling. "Planen". 2016.
- ▶ Årshjul 2016-2017 Mölnboscplan
- ▶ Soldalaskolans likabehandlingsplan mot diskriminering och kränkande behandling. Läsåret 16/17.
- ▶ Wasaskolans plan mot diskriminering och kränkande behandling 2016/2017
- ▶ Genomförandeplan – anvisning för upprättande. Verksamheten för personer med funktionsnedsättning
- ▶ Genomförandeplan – blankett. Verksamheten för personer med funktionsnedsättning
- ▶ Genomförandeplan – Förklaringar till rubriker och livsområden. Verksamheten för personer med funktionsnedsättning
- ▶ Genomförandeplan – Att ha en genomförandeplan – en introduktion till brukare. Verksamheten för personer med funktionsnedsättning.
- ▶ Genomförandeplan – Uppföljning. Verksamheten för personer med funktionsnedsättning.
- ▶ Genomförandeplan –Bildstöd. Verksamheten för personer med funktionsnedsättning.
- ▶ Områdesplan. Verksamheten för personer med funktionsnedsättning.
- ▶ Instrument X del 1, 2, 3, 4. Försörjningsstöd.
- ▶ Kort om barnrätt – Barnrättsperspektiv utifrån Barnkonventionen i socialtjänstens arbete med ekonomiskt bistånd. KNUT, My Human Rights.
- ▶ Riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd. Kommunfullmäktige 2016-05-30
- ▶ MIX vägledning för web. KNUT 2014.
- ▶ Strategi för medborgardialog. Antagen av KS 2010-08-20.